

LUNDS UNIVERSITET

Kulturmejeriet

Kamp, kultur, kredibilitet

Kandidatuppsats MUVC01 HT 2010

FILIP JOHANSSON

Musikvetenskap
Institutionen för kulturvetenskaper
Lunds Universitet
Lund, Sverige, 2010
Handledare: Thomas Olsson

Sammanfattning

Kulturmejeriet – Vad driver ett kulturhus

Institutionen för kulturvetenskaper, Lund, 2010

Ämne och problemställning

Kulturmejeriet i Lund är en unik inrättning som underhållit kulturlivet i Lund i flera decennier. Denna studie söker insikt i vilka krafter som drivit utvecklingen av en välbesökt och väl förankrad förening med en bred och trogen publik.

Problemformuleringen lyder: *Vilka drivkrafter ligger bakom framgången med kulturhuset Mejeriet?*

Teori

Med bakgrund i musiksociologi och organisationsteori analyseras de drivkrafter som präglar Kulturmejeriets utveckling. Huvudsakliga begrepp är autenticitet, subkulturellt kapital och organisationsteorin Human Relations.

Metod

En deduktiv och kvalitativ metod användes under studiens gång och studien har både empirisk och teoretisk karaktär. Insamling av data skedde genom litteraturstudier, insamling av artiklar och rapporter samt intervjuer.

Innehåll

Studiens tar sin början i bakgrund, aktualitet och koppling till ämnesområdet. Vidare följer syfte, teori samt metod. I den nästkommande delen utvärderas de tre delundersökningarnas material, och underlaget för resultatet presenteras. Avslutande del innehåller resultatet av analysen och slutligen presenteras slutsatsen och svaret på undersökningens problemformulering.

Resultat

Tre tydliga drivkrafter har definierats:

Kamp – Vilket handlar om föreningens historia, och hur det bidragit till en framgångsrik organisation än idag.

Kultur – Beskriver att föreningen till stor del är beroende av ideellt arbete och eldsjälar som arbetar till stor del motiverade av gemenskap, genuint intresse och vilja.

Kredibilitet – Vilket handlar om vikten av vilka arrangemang och akter som bokas. Autenticitet, träffsäkerhet och tillgänglighet är ledord.

Ämnesord: Musikarrangör, Autenticitet, Subkulturellt kapital, Human Relations

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Problemformulering.....	2
1.3	Syfte.....	2
1.4	Avgränsningar	2
2	Teoretiskt ramverk.....	3
2.1	Musiksociologi.....	3
2.2	Socialt kapital	4
2.3	Organisationsteori.....	5
3	Metod	6
3.1	Val av metod.....	6
3.2	Material	6
3.3	Undersökningsform	7
3.4	Reflektioner på metoden.....	7
4	Genomförande.....	8
4.1	Kulturmejeriets Tillkomst.....	8
4.2	Eldsjälar	11
4.3	Arrangemang	12
4.4	Framtid.....	13
5	Analys & Resultat	14
5.1	Kamp.....	14
5.2	Kultur.....	15
5.3	Kredibilitet	17
6	Slutsats.....	19
6.1	Kritik.....	20
6.2	Förslag på vidare forskning	20
7	Referenser	21

1 Introduktion

Detta kapitel innehåller en kortfattad bakgrund och historia över Kulturmejeriet. Därefter följer en problemformulering samt en introduktion till varför undersökningen är av intresse för musikvetenskapen.

1.1 Bakgrund

Kulturmejeriet är en ideell kulturförening belägen i kulturhuset Mejeriet i Lund. Föreningen grundades 1983 och 1987 invigdes det ombyggda huset som ursprungligen var ett andelsmejeri.

Historien börjar med kampen för ett allaktivitetshus med husockupationer under året 1969. Kommunen tillsatte en utredning som rekommenderade försöksverksamhet vilket avvisades av politikerna. Under 80-talet fick frågan ny fart genom påtryckningar främst från föreningen Folk å Rock. Efter mångåriga diskussioner beslutades 1984 att ge arkitektkontoret A-plan uppdraget att leda projektering av ombyggnad av det nedlagda mejeriet till ett kultur- och ungdomshus med biograf, musikverksamhet och repetitionslokaler.

Då kulturmejeriet är en unik inrättning som underhållit kulturlivet i Lund i flera decennier är det av intresse för kulturvetenskapen att få insikt i vilka krafter som drivit utvecklingen av en välbesökt och väl förankrad förening med en bred och trogen publik.

Studien tar sin början i bakgrund, aktualitet och koppling till ämnesområdet. I det inledande kapitlet presenteras syfte och problemformulering. Följande kapitel beskriver teorier intressanta för denna undersökning samt ett antal huvudbegrepp. I kapitel tre skildras de metoder och verktyg som använts i undersökningen, samt hur undersökningen är upplagd. I den nästkommande delen utvärderas de tre delundersökningarnas material, och underlaget för resultatet presenteras. Kapitel fem innehåller resultatet av analysen och slutligen presenteras slutsatsen och svaret på undersökningens problemformulering.

1.2 Problemformulering

Vilka drivkrafter ligger bakom framgången med kulturhuset Mejeriet?

1.3 Syfte

Studiens syfte är att genom intervjuer och artiklar söka svar på den huvudsakliga problemformuleringen. Med bakgrund i musiksociologi och organisationsteori analyseras de drivkrafter som präglat Kulturmejeriets utveckling från en förening startad av unga aktivister till en unik scen för kultur i flera former.

Målgruppen för studien är studerande inom musikvetenskap samt andra intresserade av musik, kulturhus och främst organisationen Kulturmejeriet.

1.4 Avgränsningar

Studien har ej för avsikt att undersöka Kulturmejeriets historia i detalj, ej heller hur daglig drift fungerar. Undersökningen söker endast efter de huvudsakliga drivkrafter som kan tänkas ligga till grund för Kulturmejeriets utveckling och framgång.

2 Teoretiskt ramverk

I detta kapitel beskrivs det underliggande teoretiska ramverket som ligger till grund för studien. Främst presenteras musiksociologi, organisationsteori och begreppet socialt kapital.

2.1 Musiksociologi

Musiksociologi är studiet av relationer mellan musikverk, musikliv och sociala och ekonomiska förhållanden i samhället. De sociala och ekonomiska förhållandena i samhället är styrda genom politik och i förlängningen opinionen.

Roy Eyerman och Andrew Jamison beskriver i sin bok *Music and social movements* hur musik kan forma politiska tankar och politiskt agerande. Framförallt går de in på musikens politiska signifikans utifrån sociala rörelser. Eyerman och Jamison menar att det genom historien i många fall varit så att kulturella former och praktik varit centralt för hur politik utformats. (Eyerman, Jamison 1998, 1-5)

Sociala rörelser är inte bara politik utan är en arena för kulturell tillväxt och experiment. På arenan skapas och omformas kulturella traditioner vilket genererar politisk aktivitet. (Eyerman, Jamison 1998, 6)

Handfast beskriver Eyerman och Jamison tre huvudsakliga medel för musik i rörelsen:

- Musik som organiserande verktyg (Musiken är lockande och skapar identitet)
- Musik för mod och styrka (Musiken är pådrivande och ger energi)
- Musik för gemenskap (Musiken gör att man hör ihop, sjunger och rör sig tillsammans)

Vidare beskriver Eyerman och Jamison den kosmologiska, den tekniska och den organiserande dimensionen. Den *kosmologiska* beskriver hur rörelsens ideal förkroppsligas av de kulturella artefakterna. Som exempel kan musik direkt kommuniceras och upplevas vilket stödjer budskapet. Den *tekniska* dimensionen beskriver vikten av hur man utför det kulturella materialet och att autenticitet och tradition värderas högt. Slutligen handlar den *organiserande* dimensionen om hur musik motiverar och ger styrka. Som exempel nämns att man inom rörelsen blir direkt involverad genom musik. (Eyerman, Jamison 1998, 166-168)

2.2 Socialt kapital

Sociologen Pierre Bourdieu introducerade begreppet symboliskt kapital. Det symboliska kapitalet är ett tillstånd hos de övriga kapitalformerna kulturellt, socialt och ekonomiskt kapital. Ett kapital blir symboliskt när dess värde erkänns av andra agenter inom samma fält. *Ekonomiskt kapital* är materiella tillgångar samt kunskap om ekonomins spelregler. *Kulturellt kapital* är förtrogenhet med kultur och användandet av en diskurs. (Bourdieu 1993, 13)

Socialt kapital är summan av de resurser, aktuella eller potentiella, som finns tillgängliga för en individ eller grupp. Detta skapas genom tillgång till ett nätverk där huvudpunkterna är erkännande eller igenkännande (Bourdieu 1993, 14). Bourdieu menar vidare att individer som har rätten till ett kulturellt kapital har lättare att öka sitt sociala kapital. Alla grupper har olika strategier men de delar enligt Bourdieu målet att få kapitalen att växa i totalvolym. (Bourdieu 1993, 271)

Sara Thornton undersöker i sin bok *Club Cultures* musik inom rörelser och då speciellt subkulturer. Genom att applicera Bourdieus teori om socialt kapital på subkulturer skapar hon termen subkulturellt kapital för att understryka en skillnad mellan det som anses inne och det som anses vara mainstream inom gruppen, en avgränsning gjord för att och på så sätt skapa kulturellt värde. (Thornton 1995, 10)

Vidare beskriver Thornton tre distinktioner som subkulturen gör för att utskilja sig:

- Autentiskt mot falskt (Thornton 1995, kap. 2)
- Hippt mot mainstream (Thornton 1995, kap. 3)
- Underground mot media (Thornton 1995, kap. 4)

Thornton understryker i andra kapitlet värdet av autenticitet som det viktigaste när det gäller subkulturer. Ledorden är att musiken ska vara äkta och genuin för att fungera som motvikt till det kommersiella och utslätade vilket anses falskt. (Thornton 1995, 27)

I kapitel tre beskrivs skillnaden mellan det alternativa och huvudströmmen. Generellt kan man kalla detta en uppdelning mellan vi och dem, där vi är de alternativa, coola, autentiska, radikala. Motparten är de kommersiella, falska, huvudströmmen. Subkulturen ställs i kontrast till huvudströmmen med andra sociala och kulturella hierarkier. (Thornton 1995, 115)

Kapitel fyra handlar om spänningsfältet mellan media och subkulturens undergroundrörelse. Huvudidén är att autentisk kultur ligger utanför media och kommersialism. Thornton beskriver klubbkultur som en smakkultur som skapas dels genom klubbarrangörer, via flygblad och mikro-media vilket vidare bildar en subkultur genom nischad media och sedan en rörelse genom massmedia. Detta

visar på en modell där en subkultur endast är autentisk så länge den inte växer sig för stor och når ut i massmedia. Thornton påpekar vidare paradoxen då subkulturer ofta ställer sig i opposition till media men de två arbetar ändå i symbios. Media bär helt enkelt på kulturell kunskap och subkulturen vill vara i ropet. (Thornton 1995, 161-162)

2.3 Organisationsteori

Organisationsteori avser läran om organisationer. Det innefattar att beskriva, förklara och förändra organisationer i termer som framväxt, utbredning, förändring, funktion med mera.

Organisationsteori har en bakgrund med flera olika skolor däribland Max Webers byråkratiska skola och Frederick Taylors mekaniska skola. Dessa teorier framhåller tydlig hierarki och strikt ledarskap. Ansvar, planering och utformning ska utföras av cheferna. Arbetarna ska endast göra sitt arbete och det ska ske en strikt övervakning av arbetarna. Som en motreaktion presenterade Elton Mayo en organisationsteori känd som Human Relations-skolan (Hammarén 1997, 56-57)

De saker Human Relations-förespråkarna framhåller som betydelsefulla faktorer i en organisation är:

- Sociala kontakter
- Icke-ekonomiska belöningar och bestraffningar
- Gruppnormer
- Formellt och informellt ledarskap.

Elton Mayo uppmärksammade en rad företeelser i organisationer. För det första var det så att den mängd arbete en arbetare utförde bestämdes i hög grad av hans sociala motivation. Vidare visade sig en tendens att icke-ekonomiska belöningar ofta hade en avgörande betydelse för motivationen. För det tredje att specialisering inte behöver vara den mest produktiva arbetsfördelningen och slutligen att arbetarna reagerade på ledning, dess normer och belöningar som gruppmedlemmar. För att sammanfatta Elton Mayos slutsatser så ansåg han att arbetarna inte uppträdde som ekonomiska aktörer, utan mer som komplexa individer med varierande motiv och värdegrunder, drivna lika mycket av känslor som av direkt logik. (Hammarén 1997, 45)

3 Metod

I detta kapitel beskrivs de metoder och verktyg som använts i studien. Metodkapitlet skapar länken mellan teori, analys och resultat och avslutas med reflektioner på den valda metoden.

Dispositionen och sättet att utföra undersökningen är inspirerat av riktlinjer tillhandahållna av Trevor Herbert i boken *Music in Words*. De huvudsakliga metoddefinitionerna baseras dels på Herbert men även Alan Bryman & Emma Bells bok *Business Research Methods*.

3.1 Val av metod

En deduktiv och kvalitativ metod användes under studiens gång.

Kvalitativ undersökning är definierad som en undersökningsstrategi där man understryker djupintervjuer och deltagande observation vid insamlingen av en begränsad men djupgående data. (Bryman & Bell 2003, 40)

Den deduktiva metoden är definierad som en metod där hypoteser skapas ur teori och med hjälp av data testas dessa hypoteser. (Bryman & Bell 2003, 40)

Studien har både empirisk och teoretisk karaktär då modeller och teorier ställs mot eget insamlat material.

Genom gruppdiskussion och seminarier på institutionen för kulturvetenskaper diskuterades källor, disposition och innehåll. Dessa handledda tillfällen ledde till en djupare insikt i undersökningen och med hjälp av återkoppling försäkrades rätt linje i arbetet.

3.2 Material

I denna studie används både primär- och sekundärdata. Herbert skiljer på dessa två genom att beskriva primärdata som data som har blivit insamlad speciellt för denna studie i ursprungsform från källan, och sekundärdata som data som redan existerar och tidigare har använts och tolkats för andra syften. (Herbert 2008, 36)

Insamling av data skedde genom litteraturstudier, insamling av artiklar och rapporter samt intervjuer.

Primärdata i denna studie består främst av intervjuer och arkivmaterial. Studiens sekundärdata består främst av facklitteratur, artiklar och rapporter.

Dessa källor användes sedan som underlag för förståelse och analys av undersökningsområdet.

3.3 Undersökningsform

Undersökningen är upplagd systematiskt och strukturerat enligt Herberts modell:

- Design
- Grundläggande studie
- Detaljerad studie
- Syntes
- Presentation (Herbert 2008, 38-39)

I designstadiet bestämdes problemformulering, samt övergripande struktur. Under den grundläggande studien undersöktes material tillgängligt för ämnet samt teori. Den detaljerade studien bestod av intervjuer med nyckelpersoner för verksamheten samt en litteraturstudie. Syntes bestod av insamling av material och avgränsningar utarbetades. Under presentationsdelen utfördes huvuddelen av skrivandet samt redigering.

3.4 Reflektioner på metoden

För att kontrollera studiens styrkor och svagheter samt tillförlitligheten måste man inse att alla undersökningar har osäkerheter. För att minimera dessa osäkerheter användes en grupp frågor definierade av Bryman & Bell:

Reliabilitet – Är resultaten på studien trovärdiga och konsistenta?

Replikerbarhet - Är det möjligt att upprepa studien på liknande sätt?

Validitet – Finns det integritet i slutsatserna? (Bryman & Bell 2003, 94-102)

För att säkerställa reliabilitet och validitet användes litteratur, rapporter och artiklar skrivna av erkända personer inom området. Vidare diskuterades undersökningen med handledare och andra musikvetare för ytterligare perspektiv.

För att säkerställa replikerbarhet gjordes en noggrann genomgång av teori, metod och genomförande samt lagring av information, intervjumaterial och studie.

Genom att kontinuerligt reflektera över dessa frågor samt ifrågasätta källor, analys och resultat minimerades osäkerheten i studien.

4 Genomförande

Under studiens gång har framförallt tre områden av intresse för utredande av drivkrafter beskrivits i intervjuer. Kulturmejeriets tillkomst, eldsjälar och arrangemang. I följande kapitel avhandlas dessa områden och stycket avslutas med de intervjuades tankar om framtiden.

4.1 Kulturmejeriets Tillkomst

”Från början är det viktigt att initiativet kom från gatan, underifrån och att man fick kämpa sig till huset. Ett sätt att vara säker på att ett Kulturhus kommer till är att säga till ungdomarna att ett Kulturhus, det får ni inte!” (Eriksson 2010, Intervju)

Ursprungsbyggnaden där Kulturmejeriet nu ligger stod klar 1898, och fungerade som andelsmejeri. Då mejeriet lades ner 1968 fick byggnaden förfalla. Sommaren 1969 startade en ungdomsrevolt på kontinenten och så även i Lund. En grupp ungdomar som gick under namnet Allaktivisterna försökte starta ett allaktivitetshus i Lund men stötte på motstånd med stort polisuppbåd. De följande åren drevs mindre projekt med olika konstellationer och grupperna lade fram förslag till politikerna för olika möjligheter till ett kulturhus.

I det gamla mejeriet bedrevs en del mindre föreningsverksamhet fram tills branden 1979 då stora delar blev obrukbara. Under de följande åren drevs en kampanj av kulturföreningar i Lund för ombyggnad av mejeriet till kulturhus. Med parlamentariska medel som utställningar, demonstrationer och flygblad försökte föreningarna med Folk å Rock i spetsen att skapa opinion bland allmänheten och påverka politikerna. (Rosén, 1988)

Pange Öberg beskriver situationen i en intervju:

”Vi var otroligt nogga med att vara parlamentariska i vår kamp, vi bestämde oss tidigt för att slå politikerna på deras villkor: Att vara bättre, att ha mer kunskap och inte gå över lagens gränser. Att frågan blev så dramatisk det var något vi inte kunde styra.” (Öberg 2007, Intervju av Nord)

Efter mycket motstånd och bordläggning av ärendet åtskilliga gånger blev det i maj 1983 slutligen majoritet i kommunfullmäktige och förslaget gick igenom. Samma år skapades paraplyföreningen Kulturmejeriet med syfte att ha hand om driften av kulturhuset.

Det var dock fortfarande stort politiskt motstånd och ärendet förhalades i fastighetsnämnden. Namnlistor skrevs, stödkonserter och loppmarknader uppfördes och tidningarna fylldes med insändare. (Rosén, 1988)

”Sydsvenskans Jan Mårtensson sa utan tvekan att detta var Lunds största politiska fråga sedan Andra Världskriget. Det säger ju en del.” (Öberg 2007, Intervju av Nord)

I november hade fortfarande inget hänt och kostnadskalkylen svällde alltmer. Ett nytt kommunfullmäktigemöte skulle stå den 27 november. Debatten var livlig då kommunen inte ville skjuta till de ytterligare pengar som behövdes för byggnationen. En hemlig donator förklarade då att de kunde gå in med de pengar som kommunen inte ville skjuta till. (Rosén, 1988)

Margareta Nilsson dåvarande styrelseordförande i Crafoordska stiftelsen berättar om beslutet att stödja Kulturmejeriet:

Det var i stiftelsens begynnelse, och kulturella bidrag låg väl inom stiftelsens ramar. Då kommunen inte ville ställa upp med hela summan för ombyggnaden beslutade vi efter ett blixtkallat nattligt möte att bidra med pengarna.

Det blev något dramatiskt dels då det var kvällen innan beslut skulle tas i kommunfullmäktige i Lund och dels då det var en förfärlig snöstorm i Småland där jag bor, men jag begav mig ner med bil till Lund för styrelsemöte. Ulf Alfredsson som var sekreterare initierade förslaget och efter 15 minuter var vi eniga om att kan inte kommunen hjälpa till så får vi göra det. Ingen ansökan hade alltså kommit in utan det var på styrelsens eget initiativ och eftersom Lund, ungdomar och kultur låg oss varmt om hjärtat var det självklart att hjälpa till. (Nilsson 2010, Intervju)

Dödläget hävdades och förslaget bifölls. Efter byggnation under 86-87 invigdes Kulturmejeriet 25 september 1987. (Rosén, 1988)

Pål Eriksson från Jazzföreningen Plektrum berättar om hur det gick till när föreningen Kulturmejeriet bildades:

Kommunen förklarade att de inte kunde diskutera med alla föreningarna var för sig, så man skapade paraplyföreningen Kulturmejeriet. Det bestämdes att paraplyföreningen skulle sköta driften, och bidrag går till Kulturmejeriet. Sen gör föreningarna upp sinsemellan om budget och skötsel av lokalen samt bokningar. (Eriksson 2010, Intervju)

Ur det officiella dokument man skrev inför starten av föreningen Kulturmejeriet får man en övergripande bild av verksamheten:

- Kulturmejeriet är en samarbetsorganisation mellan i huvudsak musikföreningar och fungerar som en ideell förening med stadgar, mål och riktlinjer.

- Huvudsaklig verksamhet är kultur med tonvikt på ungdom och föreningen söker att stimulera egen aktivitet och skapande.
- Föreningen Kulturmejeriet har en förvaltande roll och verksamheten drivs av föreningarna.
- All verksamhet ska vara öppen för alla.
- Organisationsform:

Styrelse
Verkställandeutskott
Föreningarnas styrelser och medlemsmöten
Verksamhetsgruppernas möten
Öppna möten för engagerade

- Finansiering erhålls genom entréavgifter, lokalhyror och bidrag, eventuellt överskott går tillbaks till verksamheten.
- Drift i form av el, vatten, värme bekostats genom driftbidrag från kommun. Ekonomi granskas av kommunal revisor.
- Insats från föreningen är främst inredning, material samt ideella insatser. (Kulturmejeriet, 1986)

Idag består paraplyorganisationen Kulturmejeriet av sex olika föreningar: Plektrum som arrangerar jazz och världsmusik, Repeater som arrangerar pop-, rock- och klubbspelningar, Folkets Bio som driver biografen Södran, Heptown som främst anordnar swingkurser, teatergruppen Månteatern och filmgruppen Råfilm.

Mejeriet har dessutom ett stort antal replokaler samt driver Stora Söder, ett projekt som ska stimulera gör-det-självtänk.

4.2 Eldsjälar

”Driva det med hjärta, det märker både artister och besökare tror jag i hög grad. Det är eldsjälarna, att det finns människor som brinner för det, det är grunden.” (Eriksson 2010, Intervju)

På Kulturmejeriet drivs både arrangemang, drift och administration i hög grad ideellt. Huvuddelen av de engagerade får inget eller väldigt begränsat finansiellt utbyte. Istället refereras det ofta till Mejeriet-andan. Johan Widerholm som idag har rollen som informationsansvarig på Kulturmejeriet beskriver vad han anser är syftet med Kulturmejeriet:

Syftet handlar om Mejeriet-andan, om de ideella funkisarna som lagar mat till artister, städar loger eller står i garderober för att sedan utvecklas till musikbranschproffs. [...] de som har varit ideella krafter här skickar nu hit sina ungdomar. Det finns en tradition i huset. (Widerholm 2007, Intervju av Nord)

Även Jakob Svensson som jobbar på Kulturmejeriet som konsertarrangör för Repeater beskriver vikten av gemenskap:

”Till att börja med handlar det om gemenskap, man börjar på golvet, jobbar med kompisar. På helger kollade man gig, vi var här alltid. Det är det genuina intresset för musik och kultur som är viktigt.” (Svensson 2010, Intervju)

De ideella krafterna beskrivs även i en rapport från studiebesök gjort på Kulturmejeriet inför ett planerat kulturhus i Stockholm. I rapporten beskrivs hur föreningarna på Kulturmejeriet genom kontakter och bekanta får in frivilliga funktionärer. Viss inskolning krävs och det beskrivs att det är viktigt att informera om att det innebär visst slit att vara ”funkis” men att det även innebär en del fester.

Rapporten beskriver vidare att verksamheten inte är socialt inriktad, men den har sociala effekter. Vidare förklaras det ideella arbetet som en slags praktikplats, vilket kan anses vara utvecklande för ungdomar. (Kario, Farago, Faye 1997, 18-23)

Kulturmejeriet skiljer sig från andra kulturhus genom att ej vara kommunalt ägt utan har egen bestämmanderätt och håller hög nivå på sina arrangemang trots att stora delar av verksamheten helt vilar på ideell basis. Jakob Svensson förklarar detta med att det är många unga som är engagerade samt att det sker en ständig förnyring. Vidare beskriver både Jakob och Pål vikten av replokalerna och att etablerade artister repar sida vid sida med nya band. Även detta understödjer enligt dem gemenskap och engagemang.

4.3 Arrangemang

Under ett drygt decennium kom de kreddigaste banden till lilla Lund. Till exempel: Miles Davis, Alice In Chains, Oasis, Massive Attack, Iggy Pop, Ramones, Ride, Dizzy Gillespie och Blur. Publiksnittet låg på 600 personer, trots att konserterna arrangerades mitt i veckan, en udda dag som gjorde det lättare att övertala artisterna att ta en avstickare till Lund. (Öberg 2007, Intervju av Nord)

Pange Öberg beskriver hur bokningarna skapade ett stort publiktryck. Alla arrangemang har givetvis inte varit succéer, men det beskrivs vidare att även små publiksiffror har gett en bredd som har varit en styrka.

Det har alltid funnits en respekt för respektive förening. Ta Plektrum som driver en verksamhet som är lite smalare men samtidigt kostnadskrävande. Innan jazzbrunchen hade vi kvällsarrangemang med kanske 30 besökare men vi fick ha lokalen och kunde genomföra konserterna. (Eriksson 2010, Intervju)

Ett lågt besökarantal kan inte försvaras i längden, men det har funnits möjligheter att experimentera för att hitta rätt former. Pål beskriver Jazzbrunchen som är ett exempel på en unik konsertform som fortfarande drar full publik ofta oberoende av vilken akt som är bokad. Generellt sett är det dock så att akten spelar stor roll.

Framgångskonceptet?– Dels var det genom musikföreningen, som redan var etablerad och hade ett uppbyggt nätverk. Och sedan handlade det om att boka jävligt bra band. Jag var en hänsynslös arbetsnarkoman, jag jobbade dygnet runt och så var jag extremt musikintresserad. (Öberg 2007, Intervju av Nord)

Man är dock noga med att poängtera att man inte bokar akter baserat på popularitet. Jakob beskriver vikten av att tro på det man gör och boka sådant som man själv tycker är bra.

”Vi bokar väldigt brett, Hiphop, Indie, Elektro, men vi gör dock inte det vi inte gillar, inte idoldeltagare exempelvis, men vi kör kommersiellt om vi gillar det.” (Svensson 2010, Intervju)

På senare tid har det uttryckts att Kulturmejeriet haft sina glansdagar och att det skett en förskjutning från Lund mot Malmö och Köpenhamn när det gäller konserter och klubbiv.

Det är lite ledsamt är när folk i min ålder säger att Mejeriets storhetstid fanns på 90-talet. På den tiden gick det till så att de band som blev stora gjorde ett par klubbbrundor innan de gjorde arenaspelningar. Därför kunde Mejeriet göra Oasis precis innan de blev stora. Jag tror att musiklivet såg annorlunda ut. För vår del var jazzen inte så stor i världen för 20 år sedan så vi kunde göra, Miles, Dizzy osv. Priserna är högre på den typen av akter nu. (Eriksson 2010, Intervju)

Även Kenneth Oveesson drivande inom Folk å Rock beskriver sin syn på saken:

Problemet är att det blev ett vakuum efter att Pange slutade som bokare. Det blev ett avbräck. Jag tror att staden Lund har förändrats, Bron med närheten och tillgängligheten till Köpenhamn och det expansiva Malmö har påverkat. Det gör att Mejeriet måste förhålla sig på ett annat sätt. För tillfället ligger Mejeriet lite svagt, men jag tror att det kommer tillbaka. (Ovesson 2007, Intervju av Samuelsson)

Trots en ökad konkurrens från grannstäder och ett förändrat musiklandskap så finns det idéer om utbyggnad. I följande avsnitt beskrivs visionen för framtiden.

4.4 Framtid

”Kapaciteten hade man kunnat konkurrera med, plats för 1200 är det ingen som har här nere i regionen. Det är en vision för Lund.” (Svensson 2010, Intervju)

Genomgående beskrivs en vilja att bygga ut och omorganisera Kulturmejeriet. En större konsertscen med plats för 1200 samt ett större kulturcentrum i närheten av Kulturmejeriet prioriteras högt. När det gäller organisationen beskriver Pål ett förändringsarbete:

”Idén med en ideell paraplyförening börjar bli lite förlegad. Så det finns tankar på att omorganisera samt skaffa ett närmre samarbete med regionen. Detta bör göra det genomförbart med en utökad och breddad repertoar med mer världsmusik och folkmusik.” (Eriksson 2010, Intervju)

Pål konkretiserar ytterligare och talar om en dialog med kommunen om möjlighet till ett kulturcentrum i anslutning till Kulturmejeriet. Vidare går Jakob Svensson in på konsertverksamheten.

”Det man önskar är kanske inte att vi ger mer konserter utan att folk ska intressera sig mer för ny musik – att man litar på att det är bra även om det inte spelas på MTV. Det var det som gjorde 90-talet så starkt – att det fanns ett så stort musikintresse.” (Svensson 2010, Intervju)

Även diskussioner kring konkurrensen i Lund kom upp men ingen av de intervjuade på Kulturmejeriet ser nationer och klubbar i Lund som en konkurrens snarare tvärtom.

”Jag hade gärna istället sett fler scener i Lund, det tjänar man på.” (Svensson 2010, Intervju)

5 Analys & Resultat

I detta kapitel analyseras och beskrivs de huvudsakliga drivkrafter som ligger till grund för Kulturmejeriets verksamhet.

5.1 Kamp

Intervjuerna beskriver tydligt vikten av historien och bakgrunden som ledde fram till Kulturmejeriet. Kopplingen till ungdomsrörelsen samt initiativet från gatan har haft stor påverkan på organisationen genom alla tider. Genomgående i intervjuerna är de engagerade på Kulturmejeriet stolta över sin historia och känner ökat engagemang på grund av detta. Den långa kampen skapade även en opinion och kännedom bland lundabor vilket antas ha påverkat både besökarantal och stöd för huset.

Eyerman och Jamison beskriver medel för musik inom rörelsen och talar om musik för mod och styrka. Om man ser kampen för Kulturmejeriet som en social rörelse speciellt för ungdomar i Lund så fungerade musikföreningarna som en samlade kraft mot politiker. I den mångåriga kampen använde man musik i sina demonstrationer, sina stödkonserter och musiken och konserterna blev symbolen för ungdomars rätt att påverka.

I fallet med Kulturmejeriet handlar kampen om unga och kulturintresserade som sätter sig upp mot etablissemang, en revolution mot vuxna, politiker och konservativa. Det handlar om distinktionen vi mot dem, det alternativa mot mainstream. Detta kan knytas till Thornton beskrivning av subkulturens vilja att utskilja sig från andra.

Thornton beskriver ytterligare en distinktion inom subkulturen när det gäller underground ställt mot media. Om man går tillbaka till Allaktivisterna och deras kamp för ett allaktivitetshus så var media tydligt negativa men samtidigt var det ett viktigt sätt för aktivisterna att nå ut. Under slutet av 70-talet och första hälften av 80-talet var tidningarna i Lund fyllda med insändare och artiklar gällande kampen för Kulturmejeriet. För att dra paralleller till Thornton så kan man följa en utveckling där ungdomsrörelsen växer ur underground ut till mainstream, opinionen vänder med spridningen i media och rörelsen växer från ungdomsaktivister till majoriteten både i Lund och i kommunfullmäktige.

Kampen är en stor del av Mejeriets själ och är ingrodd i väggarna. Genom att säga nej överförde politikerna initiativet till ungdomarna vilket skapade grogrund för en kamp och ett engagemang.

Man vill gärna påvisa att kampen mot etablissemang gäller än idag, att det fortfarande är vi mot dem. Att det ständigt är en uppförsbacke för att få medel till

kulturhuset. På senare tid måste man ändå säga att kampen inte är lika levande. Genom åren har kampandan avtagit och där man tänkt att unga skall ta vid finns fortfarande en skara ”urmejerister” som driver en liknande agenda som vid starten. Parallellt med detta har även Kulturmejeriet i sig gått mot att vara mindre relevant eller populärt. Det Kulturhus man hade med initiala planer på ett ständigt levande hus med all sorts kultur som radio, dans, teater, film, krukmakeri, dockteater, musik, café med mera har det senaste 15 åren blivit alltmer bantat i sin repertoar och i sina öppettider. Möjligen är det så att kampens avtagande har att göra med ett avtagande i popularitet för Kulturmejeriet generellt. Om detta ska skyllas på Malmös utveckling som kulturstad, Öresundsbron eller de självcenterade 80-talisterna är oklart. Det som är klart är att man på Mejeriet fortfarande anser att kampen går vidare om än med mindre uppmärksamhet än på 80- och 90-talet.

Möjligen är det så att var sak har sin tid och att kampen inte är en lika stark drivkraft idag som den en gång varit. Det subkulturella kapital man var så noga med att värna om har sakta skiftat över till ett kulturellt kapital och åtskillnad mellan vi och dem är inte längre lika viktigt som då kampen tog sin början. Då ungdomarna som startade revolutionen själva blivit gamla, rockmusiken blivit rumsren, och samhället förändrats, så är inte kampen lika intressant. Möjligen behövs det utvecklas nya värderingar och något nytt att sträva efter, men i ett historiskt perspektiv och i fallet Kulturmejeriet så är kampen kanske den viktigaste drivkraften bakom Kulturmejeriets framgång.

5.2 Kultur

Organisationen bygger till stor del på ideellt arbete och genomsyras av eldsjälarnas vilka är en nödvändighet för att det dagliga arbetet ska fungera. Det finansiella stödet är ofta sparsmakat och till följd av detta premieras arbetet istället med gemenskap, fester och en känsla av att man är en del av något större.

Man ser att arbetet på Kulturmejeriet till stor del utförs enligt Human Relations-skolan där social motivation och icke-ekonomiska belöningar är centrala för verksamheten. Känslor, gemenskap samt en kultur med tydliga värderingar går före ett hierarkisk och toppstyrt alternativ. En platt organisation med ansvaret utdelat i varje förening möjliggör en demokratisk motiverande organisation.

Musiken har spelat en stor roll i gemenskapen och är i många fall kärnan i eldsjälarnas engagemang. Eyerman och Jamison beskriver musik som ett organiserande verktyg där musiken skapar identitet och något som lockar till rörelsen. Genom att använda musiken som inkörssport har Kulturmejeriet skapat en organisationskultur där gemenskap står i centrum.

Denna kultur och organisation är inte unik i sig utan det gäller för fler verksamheter som exempelvis studentnationerna men är även en form som

använts på andra kulturhus i Sverige. Tyvärr visar en genomgång av andra liknande projekt att dessa ofta läggs ner inom bara ett par år. Så vad är det som är unikt med Kulturmejeriets kultur som gör att huset lever kvar år efter år?

På Kulturmejeriet menar man att kampen är central och har knutit organisationen samman. Man nämner även replokalerna som knutit musiklivet samman, att kända band repar vägg i vägg med nya band, och att det sker ett kontinuerligt utbyte. Man återkommer även gång på gång till eldsjälarna och hur de för organisationen framåt och driver på utvecklingen. Kulturhuset förkroppsligar en social tanke att alla är välkomna, och att ursprunget och idén kommer från de som driver huset bidrar till en känsla av autenticitet. Verksamheten är inte socialt inriktad men har tydliga sociala effekter.

Man får dock en känsla av att utvecklingen stannat till något. Att eldsjälarna möjligen är färre eller något svagare, att de kända banden nu snarare repar i Malmö än i Lund och att kulturen kring kampen inte är lika engagerad. Möjligen är även det politiska inslaget som var så starkt i samband med starten av Kulturmejeriet på väg att förlora fäste i organisationen Kulturmejeriet och för den delen i staden Lund. Det bör även funderas över om inte ett mindre intresse från publiken även skapar mindre intresse i organisationen vilket nöter på eldsjälarnas engagemang och stämningen internt.

Under intervjuerna har det även diskuterats behov av förändring i organisationen. Att paraplyorganisation är förlegad, att direktdemokrati och styrelsemöten där varje liten fråga i respektive förening ska debatteras hindrar de stora penseldragen. Möjligen är det så att man stampat i samma spår för länge, att man måste titta på andra organisationsformer och börja driva Kulturmejeriet på nya sätt, med nya människor och nya idéer för att gå framåt.

Det beskrivs i intervjuerna en vilja att bygga ut, skapa en unik scen med plats för 1200 i publiken. Att skapa ett kulturcentrum i anslutning till Kulturmejeriet med mer former av kultur, mer musik i form av världsmusik och folkmusik. Viljan finns att förändra och man ser en nödvändighet i det.

Organisationskultur är det som brukar nämnas som den främsta konkurrensfördelen när den fungerar. Dels för att det knyter samman organisationen och dels för att det är näst intill omöjligt för en konkurrent att kopiera. Även i Kulturmejeriets fall är det en nyckelfråga för organisationens framtid och en drivkraft som fört Kulturmejeriet till den plats där föreningen är idag.

5.3 Kredibilitet

Historien, kampen, eldsjälarna och organisationen är viktiga pusselbitar men när man ser till den dagliga driften är det trots allt arrangemanget som till stor del drar in publiken och i förlängningen pengarna. Det är av vikt att välja rätt akter, känna av vad publiken vill ha och organisera det enligt bästa förmåga. Kulturmejeriet beskriver sitt synsätt på detta med att poängtera autenticitet och bredd. Det förklaras att man bara bokar det man gillar och inte rör sig för nära det kommersiella, å andra sidan ska det finnas något för alla och man skyr inga genrer eller former så länge det är ”bra”.

Om man tittar på det autentiska, det äkta det som är ”bra” så rimmar det till viss del illa med bredd. Thornton beskriver viktiga distinktioner i en subkultur genom att ställa det autentiska mot det falska och det hipa mot mainstream. Kan man vara autentisk och samtidigt ha bredd?

På Kulturmejeriet kan man argumentera för att varje förening bildar sin subkultur med sina preferenser samtidigt som man enas om de generella riktlinjerna när det gäller autenticitet. Det vill säga man markerar på Kulturmejeriet tydligt vikten av att vara äkta och genuin och fungera som en motvikt till det kommersiella och utslätade, samtidigt har varje förening sin frihet att välja akter. Det finns alltså en nivå av gemensamt kulturellt kapital som respekteras.

Vidare får då bredden symboliseras av de många olika föreningarna och deras inbokade akter inom flera genrer. Det man kan ifrågasätta är hur brett det egentligen är. Visst har det spelats jazz, samba och klassiskt men hur många fler gånger har det inte spelats pop och rock? Det finns mer bredd på Kulturmejeriet än på Kulturbolaget men det är en bit till att vara ett kulturhus för alla.

Ett problem som beskrivs i intervjuerna är att musiklandskapet förändrats. Det beskrivs att under 90-talet så fylldes lokalen oberoende av vad som var bokad, publiken litade på att bokningarna var bra trots att det inte spelades på MTV. Möjligen har Kulturmejeriet tappat i kredibilitet eller så är publiken mer kräsen. Här ser man en koppling till problematiken med autenticitet och exklusivitet. Som bokare ser man helst att man är först med att hitta akten och ur Mejeriets synvinkel är det kanske enda möjligheten att kunna göra bokningen. Samtidigt har man en publik som inte vill köpa grisen i säcken, utan har en lång rad nya möjligheter och kanaler för att tillgodogöra sig ny musik. Resultatet blir som Pål beskriver det att akter går direkt på arenaspelningar och hoppar över klubbbrundorna. Akter går alltså idag fortare från helt okänd till ”mainstream”. Det blir då svårt för Kulturmejeriet att motivera en bokning, dels på grund av kostnad men även ur autenticitets synpunkt.

Den ursprungliga idén som till slut vann politikernas röster var just att det skulle vara ett kulturhus för alla. I intervjuerna framgår det att man gärna sett mer blandad publik än vad det är och att arrangemanget påverkar publikdemografien i

högre grad än man hoppats. Det som framträder är att bredd får stå tillbaka för vad som anses vara autentiskt, möjligen är det även därför som publiksiffrorna gått ner på senare tid.

Varje förening har sin genre och skapar sin identitet med hjälp av musiken. Som medlem i respektive förening skapas ett kvitto på att man kan sin musik. Kanske är det så att föreningarna ligger för långt ifrån sin publik när det gäller smak. Kanske måste Kulturmejeriet röra sig mot mittenfåran för att locka till sig publiken. Kanske måste bredden prioriteras före autenticitet.

Ett begrepp som blev populärt när e-handeln blev en större del av den totala marknaden var ”den långa svansen” myntat av chefredaktören på Wired, Chris Anderson. Begreppet med namn taget från formen på en efterfrågekurva innebär i stort att då man genom internet nådde en större potentiell kundbas så ökade marknaden för produkter som tidigare såldes i få exemplar. Det sammanlagda värdet av alla småsäljande produkter kan vara lika stort eller större än för storsäljarna. Det vill säga det kan vara värt att satsa på många små nischade produkter snarare än en storsäljare. Översatt till Kulturmejeriet fall: Många små, autentiska akter inom flera genrer, snarare än en huvudakt nära mittfåran. Möjligen kan man alltså vara autentisk, se till bredden och tjäna pengar samtidigt.

Pange Öberg har lyfts fram som en central figur när det gäller bokningar och arrangemang och många utanför Kulturmejeriet anser att storhetstiden var när han bokade, och nu är förbi. Intresset, autenticiteten och fingertoppskänslan var nödvändig då och är det än. Man hoppas på en nytändning av Lunds scener på mejeriet, på att unga musikintresserade engagerar sig och man strävar efter att boka det man tycker är bra. Kredibilitet är en drivkraft som alltid varit av vikt på Kulturmejeriet och den kommer att fortsätta att vara det.

6 Slutsats

I detta kapitel beskrivs en genomgång av huvudresultatet, svar på problemformuleringen samt förslag på vidare forskning.

Vad behöver ett kulturhus för att fungera? Enkelt uttryckt en lokal, någon som driver det, arrangemang/akter och en publik. Ur denna utgångspunkt har underliggande drivkrafter undersökts för Kulturhuset Mejeriet. Dessa drivkrafter har framförallt diskuterats genom teorier om musik i rörelsen, teorier om subkulturellt kapital samt organisationsteori.

Kopplingen till teorin visar främst på tre nyckelbegrepp:

- *Subkulturellt kapital* – Kulturföreningen har uppkommit genom ungdomars egen vilja att urskilja sig som grupp och bygga upp sin egen verksamhet och sitt eget subkulturella kapital. Vikten av detta har förskjutits genom åren, och ligger numer på att förvalta sitt kulturella kapital.
- *Human-Relations* – Organisationen bygger på social motivation och icke-ekonomiska belöningar, gemenskap och en platt organisation. Formen har utvecklats något genom åren och det finns en vilja att förändra och utveckla organisationen.
- *Autenticitet* – Verksamheten är styrd med viljan att skilja sig från det kommersiella och arrangera något genuint som man inom verksamheten själv tror på. Värdegrunden är densamma men man brottas med att leva upp till både autenticitet och bredd.

Tre tydliga drivkrafter har definierats:

- *Kamp* – Vilket handlar om föreningens historia, hur idén om ett kulturhus startade på gräsrots nivå och växte genom mångårig kamp till att påverka opinion och politiker att ge samtycke och bidrag för byggnation av Kulturmejeriet.
- *Kultur* – Vilket handlar om att föreningen till stor del är beroende av ideellt arbete och eldsjälar som arbetar hårt trots obefintligt finansiellt stöd. Till stor del endast motiverade av gemenskap, genuint intresse och vilja.
- *Kredibilitet* – Vilket handlar om vikten av vilka arrangemang och akter som bokas. Autenticitet, träffsäkerhet och tillgänglighet för alla är ledord.

Detta sammantaget ger svaret på problemformuleringen:

De drivkrafter som ligger bakom framgången med kulturhuset Mejeriet är: kamp, kultur och kredibilitet.

Föreningens historia, organisation och autenticitet är centrala begrepp som ytterligare beskriver dessa drivkrafter som ligger bakom framgång och utveckling av kulturmejeriet. Man ser även att de svårigheter som föreningen haft på senare tid kan kopplas till dessa drivkrafter vilket ytterligare styrker resultatet att de är nyckelingredienser i Kulturmejeriets koncept.

6.1 Kritik

Då varje undersökning innehåller osäkerheter framhålls de punkter som på grund av tidsbrist eller brist på material kan påverka studiens resultat.

Ämnet har begränsat referensmaterial då endast ett fåtal studier av Kulturmejeriet gjorts tidigare. Detta gör att teoretiskt material för referens varit svårt att finna, vilket i sin tur kan påverka validiteten för denna studie.

Intervjumaterialet är något begränsat då det var svårt att få tag i de personer som varit drivande inom Kulturmejeriet, detta kan påverka reliabiliteten för denna studie.

På grund av tidsbrist har denna studie begränsats till en översiktlig bild av drivkrafterna, en mer djuplodande undersökning hade varit att föredra.

Under arbetets gång har en del alternativa frågor relaterade till ämnet för denna studie kommit upp. Nedan presenteras en del förslag på hur vidare forskning skulle kunna belysa dessa ämnen.

6.2 Förslag på vidare forskning

Denna studie har begränsat sig till att finna de huvudsakliga drivkrafter som ligger till grund för Kulturmejeriets verksamhet. Tre huvudpunkter hade varit av intresse att undersöka ytterligare.

- En jämförelse mellan kulturhus som exempelvis Kulturmejeriet med andra i Sverige och resten av världen.
- Hur förändringen i musiklandskapet och sättet man konsumerar musik på senare tid har påverkat musikscener som exempelvis Kulturmejeriet.
- Spänningsfältet mellan autenticitet och bredd och hur det påverkar bokning av akter i exempelvis Kulturmejeriets fall.

7 Referenser

Texter

Bourdieu, Pierre. (1993), *Kultursociologiska texter*, Stockholm: Brutus Östlings Bokf Symposium

Bryman, Allan & Bell, Emma. (2003), *Business Research Methods*, Oxford: Oxford University Press

Eyerman, Ron & Jamison, Andrew. (1998), *Music and social movements – Mobilizing traditions in the twentieth century*, Cambridge: Cambridge University Press

Hammarén, Stefan (1997), *Organisationslära*, Lund: Studentlitteratur

Herbert, Trevor. (2009), *Music in Words*, Oxford: Oxford University Press

Kario, Irma & Farago, Lars & Faye, Louis. (1997), *Vattenhål för folkmusik*, Stockholm: Centrum för folkmusik och dans

Kulturmejeriet (1986), *Kulturmejeriet*, Lund: Kulturmejeriet

Thornton, Sarah. (1995), *Club Cultures: Music, Media and Subcultural Capital*. Middletown: Wesleyan University Press

Dokumentärfilm

Rosén, Per. (1988). *Kulturmejeriets tillkomst*, Dokumentärfilm, Lund: Rosén

Intervjuer

Eriksson, Pål. (2010). Intervju på Kulturmejeriet 2010-11-15, [Intervjumaterial förvaras hos författaren]

Nilsson, Margareta. (2010). Intervju per telefon 2010-11-10, [Intervjumaterial förvaras hos författaren]

Svensson, Jakob. (2010). Intervju Kulturmejeriet 2010-12-20, [Intervjumaterial förvaras hos författaren]

Intervjuer ur artiklar

Ovesson, Kenneth. (2007), *Urmejeristerna tror på framtiden*, Av Jan Samuelsson, Intervju i Sydsvenskan, hämtad 2010-12-10, <http://www.sydsvenskan.se/lund/article269557/Urmejeristerna-tror-pa-framtiden.html>

Widerholm, Johan. (2007), *Mejeriet en kärlekshistoria*, Av Kristin Nord, Intervju i Sydsvenskan, hämtad 2010-12-10, <http://dygnetrunt.se/2007/09/26/artiklar/mejeriet-ndash-karlekshistoria/>

Öberg, Pange. (2007), *Mejeriet en kärlekshistoria*, Av Kristin Nord, Intervju i Sydsvenskan, hämtad 2010-12-10, <http://dygnetrunt.se/2007/09/26/artiklar/mejeriet-ndash-karlekshistoria/>